

DAGENS FRÅGOR

Den 26 febr. 1949.

Allians och handelsfrihet. Före världskrigsepoken låg det som en mardröm över Skandinavien, och särskilt Sverige, att vi, om vi bleve anfallna, kunde komma att stå alldeles ensamma; när efter det senaste världskriget en förändring härutinnan uppkommit bl. a. genom västmakternas ändrade inställning, var det därför naturligt att här i landet uppkom en livlig diskussion om hur de genom denna situation väckta förhoppningarna skulle kunna förverkligas och politiskt utformas utan att Sverige härigenom skulle råka in i risker av annat och kanske ännu svårare slag. Denna diskussion har ofta saknat klara och bestämda förutsättningar, vilket varit att beklaga, då det gällt ett av vårt lands allra viktigaste problem i modern tid, en livsfråga i ordets mest egentliga betydelse. Detta har ej sällan berott på, att man skjutit i förgrunden frågan om neutralitet eller icke-neutralitet, varigenom problemställningen fått en olämplig känslöbetoning och lätt blivit snedvriden. Neutraliteten i folkrättslig mening kan väl numera endast väcka intresse ur historisk synpunkt, närmast hos dem som alltjämt äro sysselsatta med att angripa eller försvara Sveriges hållning under det senaste världskriget. Något aktuellt intresse har knappast den folkrättsliga neutraliteten längre, men användningen av begreppet i diskussionen har varit ägnad att förvirra denna, i den mån den rört sig om någonting mycket mera aktuellt och reellt, nämligen huruvida Sverige under ett kommande världskrig kan och bör söka bibehålla möjligheterna att hålla sig utanför stormaktskonflikter eller redan på förhand skall knyta sitt öde vid västmaktssidan och därmed gå ut ifrån, att landet måste komma att delta i ett dylikt krig och inrätta sin politik och sina förberedelser därefter. Att påstå att »neutraliteten» i denna bemärkelse likaväl som i folkrättsligt avseende skulle vara något obönhörligt föråldrat är säkerligen oberättigat. Det är visserligen uppenbart att hela utvecklingen gjort möjligheterna för Sverige att hålla sig utanför ett stormaktskrig mycket mera begränsade än tidigare. Men man får inte glömma, att ingenting är mera omöjligt att förutsäga än gången av ett nutida stormaktskrig; det kan för övrigt våra egna erfarenheter från världskriget ge oss undervisning om. Deltagandet i ett modernt stormaktskrig betyder för vårt folk så ohyggliga konsekvenser, att man inte utan vidare kan stanna vid den bekväma inställningen, att varje politik som går ut på att tillvarata alla chanser att hålla oss utanför är utsiktslös och därför inte behöver tagas med i räkningen. Tvärtom, man får inte på förhand utan ytterligt tvingande skäl avstå från *någon* möjlighet — utsikterna må synas hur små som helst — att kunna fullfölja ett dylikt mål för den händelse omständigheterna skulle tillåta det.

Det behövdes ej någon särskild skarpblick för att vid det senaste

världskrigets slut förutse, att tiden skulle medföra ett mycket ohälsosamt klimat för småstaterna och deras strävanden att bibehålla sin frihet och sitt oberoende samt sina möjligheter till självständiga insatser i den mellanfolkliga samvaron efter deras egna uppfattningar om rätt och orätt, och detta ledde redan tidigt till tankarna på sammanslutningar mellan småstaterna och dessas anslutning till stormaktsgrupperingar. Visserligen var det tydligt, att en dylik anslutning skulle betyda inte bara beskydd och trygghet utan också deltagande i risker, som stormaktens eller stormaktsgruppens politik kan medföra. Att bli någon sorts randstat eller vasall inom ett stormaktsvälde av den ena eller andra konstruktionen är säkert inte lyckligt i längden för en mindre stat, vars hela existens på ett helt annat sätt än stormaktens kan bli beroende på deltagandet i stormakternas konflikter. Men det påpekades också, långt innan neutralitets- eller alliansfrågan kom upp, att vi här i Norden måste ha klart för oss, att hela det internationella läget radikalt hade förändrats, och att vi hade all anledning att frukta för att Norden i framtiden skulle bli en av de mest utsatta friktionsytorna mellan stormakter eller stormaktsgrupperingar.

De nya läget gäller inte minst Sverige, för vilket de politiska förändringarna i övrigt under och efter världskriget varit av alldeles särskild betydelse. Vi behöva endast erinra oss, vad det innebar för vårt land ifråga om utrikespolitisk bundenhet och faror för vår existens att under åren från 1940 till 1945 vara omringade av en krigförande stormakt för att känna och förstå vad det ändrade läget kan betyda för oss.

Härtill kommer i kanske ännu högre grad den militärtekniska utvecklingen.

Mest påtaglig framträder måhända denna förändring, om man tänker att truppstyrkor, som till antal och beväpning vida överstiga vad vi normalt disponera i fredstid, kunna överraskande framföras genom luften och landsättas praktiskt taget var som helst inom landet. Det är alltså inte längre tillfyllest att försvara kuster och gränser — hela landets *yta* är redan från början utsatt för risken av anfall. Utvecklingen inom flygområdet har mångfaldigt verkningsmöjligheterna mot folkförsörjning, kommunikationer, ja mot hela civilbefolkningen som sådan. Den nya tekniken för invasionsföretag över havet har ökat riskerna till såväl tid som rum — det kan genomföras under en natt även mot kuststräckor, som tidigare på grund av sin topografiska beskaffenhet ansågs omöjliggöra sådana företag. Härtill kommer som en starkt försvärande omständighet för vårt försvar, att den militärtekniska utvecklingen går så snabbt och förutsätter sådana ekonomiska och industriella resurser, att endast en stormakt har möjlighet att ständigt följa med och vara up to date. Det nya och skrämmande i läget kan kanske enklast uttryckas så, att ett anfall kan komma överraskande och genomföras med våldsamt verksamma stridsmedel var som helst inom landet. Den tidsfrist, som vi alltid tidigare räknat med, kan bli helt obefintlig.

Den nya militärtekniska utvecklingen kräver att en sådan hjälp ut-

ifrån vederbörligen förbereds före krigsfallet, annars blir den med all säkerhet utan något större värde. Man bör även komma ihåg västmakternas erfarenheter av deras misslyckanden ifråga om oförberedda hjälpaktioner under det föregående världskriget. Det är väl knappast troligt, att de skulle vilja åtaga sig ett återupprepande av någonting dylikt. Å andra sidan är det ganska tydligt, att revolutionen inom den militära tekniken har gjort Skandinavien betydligt mycket mera begärligt för en stormakt både som samordnad och som angreppsmål.

Ur rent militär synpunkt tala sålunda starka skäl för att Sverige på förhand skall söka förbereda den oundvikliga stormaktshjälpen i ett eventuellt krig. En upprustning i fred är också icke blott för Danmark och Norge utan även för Sverige beroende av hjälp från särskilt USA. I vad mån och på vilka villkor en sådan står att erhålla måste därför bli av stor betydelse för vår inställning.

Emot en allians med västmakterna tala emellertid vägande skäl. En officiell sådan allians kan för det första betyda, att järnridån kommer att dras ned på *denna* sidan Finland med allt vad detta skulle innebära för både vårt eget och Finlands framtida läge. Det är möjligt, för att icke säga sannolikt, att Sovjet med återopande av trakaten med Finland kan komma att flytta fram sina positioner där, och att Sverige skulle råka i ett läge snarast motsvarande Turkiets och bl. a. underkastat nödvändigheten att hålla en ständig och till sin omfattning och sina ekonomiska verkningar ytterligt betungande försvarsberedskap. I krig bleve varje möjlighet att hålla sig utanför utesluten, ens för en kortare tidrymd.

Detta skulle med all sannolikhet betyda, att Sverige hade att räkna med ett omedelbart och krossande anfall ifrån Ryssland redan vid krigets början, innan det ännu vore möjligt för någon annan stormakt att komma oss till hjälp. En sådan situation skulle medföra, inte en ockupation av vanligt slag utan en förintelse av det svenska folket och den svenska kulturen. Å andra sidan innebär anslutning till en sådan stormaktsallians visshet om att även ett isolerat angrepp på vårt land eller de andra skandinaviska länderna skulle kunna omedelbart utlösa en världskonflikt med den avskräckande verkan på den presumtive angriparen detta kan innebära.

Varje dag inträffa nya händelser av största vikt ifråga om förhandlingarna rörande Atlantpakten. Skandinavien upprustning till en tillfredsställande standard, främst givetvis Danmarks och Norges, kräver lång tid av intensivt arbete. Det tar också sin tid innan Väst-europas ekonomiska och militära ställning har vuxit sig tillräckligt stark. Av största betydelse är också i vad mån Ryssland ytterligare skjuter fram sina positioner eller ej. Inte ens något så när fullständigt uppförande av de olika debet- och kreditposterna på den svåra räkningen är sålunda för närvarande möjligt. Ännu mindre är det möjligt att nu komma fram till ett saldo. De motsägelsefyllda uppgifterna från Amerika i samband med utrikesminister Langes brådstörtade resa dit synas giva vid handen, att ovisshet alltjämt råder rörande frågan huru säkra och omedelbart verkande garantier emot

ett angrepp Atlantpakten i realiteten är avsedd att skänka. De amerikanska rustningarna äro ännu långt ifrån fullbordade och taga USA:s resurser i anspråk till det yttersta. Över huvud taget har situationen ifråga om förhandlingarna kring Atlantpakten erbjudit det kuriösa skådespelet att hela den internationella diplomaten en längre tid varit livligt sysselsatt med olika länders anslutning till en pakt, vars innehåll icke varit bekant och som dess upphov, USA, ej ens själv synes ha varit fullt på det klara med — även när man sökt truga små och särskilt utsatta stater till anslutning. Det förefaller sålunda som om läget knappast bort inbjuda till den iver och brådska man på sina håll ådagalagt.

Den oreserverade optimism ifråga om fördelarna för oss av en anslutning till västmaktsalliansen, som understundom gjort sig gällande, synes också ha förbisett, att vi tidigare varit med i åtminstone en stormaktsallians till skydd mot angripare och överfall, nämligen Nationernas Förbund, och de erfarenheter detta givit oss.

Det är givet, att vi måste fördomsfritt ta upp till undersökning och nytt bedömande vårt ytterligt förändrade läge och de krav som detta kan ställa på vår nuvarande och kommande politik, men vi måste framförallt nu liksom då se till att inga överdrivna illusioner om hjälp utifrån, de må vara än så lockande för önsketänkandet, hindra eller försvaga våra ansträngningar att på allt sätt stärka vår egen ställning, vårt eget försvar. Även om vi numera icke kunna tänka oss ett försvar utan hjälp utifrån, så utgör ändock ett starkt eget försvar jämte ett ur denna synpunkt fördelaktigt strategiskt läge den möjlighet, som till sist kommer att ge oss den behövliga hjälp, vilken en stormakt endast tillhandahåller, när dess egna vitala intressen stå på spel.

Sedan föregående häfte av tidskriften gick i press, har händelseutvecklingen varit ovanligt livlig. Den skandinaviska försvarskommitténs betänkande har ännu ej offentliggjorts. En sammanställning har emellertid ställts i utsikt och avvaktas med stort intresse. De väntade politiska rådslagen ägde rum i Köpenhamn 22—24 januari och i Oslo en vecka senare. Häri deltog utom berörda ministrar även framskjutna representanter för samtliga politiska partier utom kommunisterna. Till mötet i Oslo hade också kallats de skandinaviska ländernas diplomatiska representanter i London, Moskva, Paris och Washington.

Resultatet av förhandlingarna blev så till vida negativt, att något alliansfritt nordiskt försvarsförbund icke kom till stånd. Avgörande torde ha varit de norska delegerades uppfattning att endast anslutning till västmakterna kan ge Norge den önskade säkerheten. Det svenska kravet på alliansfrihet i förhållande till stormakterna stod dock fast, varvid utgången var given.

Redan under pågående förhandlingar i Oslo framträdde Sovjetunionens intresse av utvecklingen i form av en not till norska regeringen, vari krävdes besked om Norges ställningstagande. Det snabba norska svaret — som bl. a. angav, att Norge avsåg att upplåta baser åt främmande hjälp endast vid anfall eller hot om anfall — fann Sovjetregeringen otillfredsställande, och i en ny not erbjöd den Norge

en nonaggressionspakt. Den norska regeringen har, när detta skrives, ännu inte tagit ställning till det ryska erbjudandet men allting pekar på ett bestämt avböjande. Under mellantiden har den norska utrikesministern Lange avlagt ett veckolångt besök i Washington och London för att inhämta närmare informationer om den s. k. Atlantpaktens karaktär. Delna resa har föranlett en sällsamt livlig publicitet i världspressen. Langes — och även de skandinaviska ambassadörernas — sammanträffanden och uttalanden ha registrerats och kommenterats med ett intresse, som visar både hur tillspetsat det världspolitiska läget är just nu och vilken betydelse man i detta läge tillmäter de nordiska länderna. Kannstöperierna ha avslöjat, att förberedelserna för Atlantpakten ännu befinna sig på ett mycket ovisst stadium och att meningarna gå isär på väsentliga punkter. Man har ett allmänt intryck, dels att State department i Washington talat med alltför många tungor, dels att den politiska ledningen i de nordiska länderna varit onödigt »het på gröten».

Den utrikespolitiska debatten i den svenska riksdagen den 9 februari gav klarhet på två väsentliga punkter. Den ena var den allmänna uppslutningen kring regeringens linje, som uppenbarligen är hela det svenska folkets. Den andra och mycket betydelsefulla var klarläggandet, att det svenska anbudet till Danmark och Norge — exempellöst i vår nyare historia — alltjämt står fast. Frågan om ett utåt alliansfritt nordiskt försvarförbund är med andra ord ännu inte avförd från dagordningen.

Försvarsministern och I den av SSU anordnade informationskonferens- utbildningstiden.

sen om »Folk och försvar» i Stockholm 16—17 februari lämnade bl. a. försvarsminister Vougt en redogörelse för vissa aktuella försvarsfrågor. Bland en rad positiva uppgifter — t. ex. att försvaret efter krigsslutet tillförts krigsmaterial för nära en miljard kronor, däribland omkring 1,000 flygplan — återkom även det endast alltför vanliga försvaret för nedskärningen av de värnpliktigas utbildningstid. Vår skickliga befälskår och den höga kvaliteten hos vår ungdom ger oss större möjligheter än många andra länder att lyckas med detta experiment, yttrade statsrådet bl. a.

Utbildningen av de värnpliktiga är försvarets huvuduppgift i fred. Dess kvalitet är vid sidan av befälstillgången och materielens standard utslagsgivande för förbandens användbarhet i krig. Tillgången på kvalificerat befäl kommer alltid att vara knapp i vår krigsorganisation, som till mer än 80 % måste byggas upp kring värnpliktigt befäl och reservbefäl. Befälets kvalitet står dessutom i direkt relation till de värnpliktigas utbildningstid — kort tid ger få möjligheter till utbildning i förband och därmed till övning av befälet i truppföringsuppgifter. Vad materielen beträffar är läget mycket ojämnt; i vissa fall mycket bra men på oroväckande många punkter dåligt, att inte säga uselt. Ifråga om både befälstillgång och materiell standard äro våra sannolika motståndare klart överlägsna. De ha dessutom krigserfarenhet.

Återstår utbildningstiden. Ur reellt militär synpunkt är det önsk-

värt med fasta regler, som verkligen efterlevs en följd av år. I de krigsorganiserade förbanden ingå nämligen ett flertal åldersklasser, som helst böra ha likvärdig utbildning bakom sig. Under loppet av endast 12 år har t. ex. infanteriet haft så olika utbildningstider som 140, 175, 360, 540 (med sex månaders beredskapsövning under kriget), 330 och nu 270 dagar. Vår alltjämt gällande värnpliktslag föreskriver en första tjänstgöring om 360 dagar och därutöver tre repetitions- och efterutbildningsövningar om vardera 30 dagar. Härutinnan har man gjort provisoriska inskränkningar ifråga om dels den grundläggande första tjänstgöringen, som sänktes först till 11 och i fjol till 9 månader, dels de efterföljande viktiga övningarna, som ända sedan krigsslutet varit praktiskt taget inställda.

Vårriksdagen i fjol beslutade vid midsommartiden — efter de berörda värnpliktigas inryckning — 9 månaders första tjänstgöring. Beslutet var synnerligen lösligt motiverat och väckte berättigad undran, inte bara bland ansvarskännande svenskar utan även utomlands. Inom en månad rycker denna åldersklass ut. Ingen torde kunna säga annat än att de militära myndigheterna gjort sitt yttersta för att få ut det mesta möjliga av de 9 månaderna. Det är därför med ovanligt intresse, man nu avvaktar resultatet av de grundliga slutinspektioner och jämförelser, som just pågår inom armén. Alldeles oberoende härav föreslås emellertid i statsverkspropositionen till årets riksdag oförändrat 9 månader även för nästa åldersklass. Varför skulle man också ta hänsyn till erfarenheter och pågående försök i år, när man kunde så fullständigt nonchalera dem i fjol.

Försvarsministern, som bär ett drygt ansvar för de 9 månaderna, litar som inledningsvis påpekades på vår skickliga befälskår och vår ungdoms höga kvalitet. Detta är, med förlov sagt, dimbildning. Vår befälskår må vara aldrig så skicklig, den är icke desto mindre otillräcklig för nuvarande utbildningsuppgifter. Den sliter hårt, i många fall alltför hårt, men det räcker ändå inte. Orsaken är tvåfaldig — brister på instruktörer (de många vakanserna, inte minst i underbefälsgraderna) och brister på tidsenliga tekniska utbildningsanordningar. Där ligga vi långt efter t. ex. amerikaner och briter. Detta vet försvarsministern; det talade bl. a. Rickard Lindström om i riksdagen. Och vår ungdoms höga kvalitet? Kanske det — men låter det inte en smula barnsligt, när man ser hur saken bedöms i utlandet, i stormaktsarméerna, som ju i alla fall ha så många trumf på hand. Varför tröttnar f. ö. våra värnpliktiga så snart? Under de första 3—4 månaderna arbetar man med liv och intresse, men när höstrusket, blötan, kylan, mörkret och de mera krävande övningarna komma, orkar man inte med. Det går inte att lasta enbart befälet för denna uppenbara företeelse, hur gärna och hur ofta man än försöker göra detta i den billigare polemiken. Vår ungdoms höga kvalitet — kanske det!

Om man nu envisas med en otillräcklig första tjänstgöring, så borde väl logiken fordra, att repetitionsövningarna tillmättes så mycket större vikt. Regeringen gör tvärtom. Dem ställer man helt enkelt in. De mycket omskrivna övningar, som ta sin början den 14 mars — i

gluggen mellan åldersklasserna, äro något helt annat än vad överbefälhavaren och arméchefen med stöd av värnpliktslagen begärt. Alltför många får ingen utbildning alls.

Ännu en utbildningsfråga är för dagen aktuell. 1948 års värnpliktskommitté föreslog den 29 januari, att utbildningstiden för de i vår inryckande värnpliktiga, som tas ut för utbildning till gruppchefer, provisoriskt skall förlängas med 60 dagar, till sammanlagt 330. Förlängningen föreslås kompenserad med särskilda premier — 250 kronor — på samma sätt som redan tillämpas vid uttagning till värnpliktiga underofficerare och officerare. Bakom förslaget ligger ett osedvanligt grundligt utredningsarbete. Det är i själva verket uppenbart, att 9 månader är en absolut otillräcklig tid för att medge både fullständig soldatutbildning och en inte obetydlig befälsutbildning. Icke desto mindre har kommitténs två socialdemokrater reserverat sig, givetvis med försvarsministerns goda minne. Reservanterna befara »kvarsittarkänsla och olust». Här skymtar åter den egendomliga brist på realism och insikt om tidslägets krav, som går igen så ofta, när utbildningstiden är på tal.

Man må hoppas, att riksdagen när den går att fatta beslut ser verkligheten rakt i ögonen.

Greklands I januarihäftet av Svensk Tidskrift framhölls under öde.

Dagens frågor, Förenta Nationerna 1948, att assembléen vid sin höstsessions slut i december icke gjort något åt de båda betydelsefulla världspolitiska problemen Grekland och Korea, vilka den ärvt från 1947 års Generalförsamling, utan låtit dem förbliva hängande i luften. Beträffande den grekiska frågan antogs en resolution, som praktiskt taget endast återupprepade förra årets, där Greklands norra grannar klandrades för att ha hjälpt de grekiska rebellerna och uppmanades att samarbeta med Grekland och med F.N:s särskilda Balkan-kommitté för att åstadkomma en fredlig uppgörelse. F.N:s Generalförsamling lämnade alltså den grekiska frågan i samma läge som 1947, med de norra grannarna hjälpande Markosinsurgenterna, under det att Grekland blöder till döds från inbördeskriget. Alltjämt står man inför ruinerande strider, en desorganisation av hela bondebefolkningen och en massflykt av befolkningen till städerna. När flera hundratusen leva som nödställda och improduktiva flyktingar i städerna och 100,000 man måste hållas i vapen, så utpumpas alltjämt det arma landets obetydliga resurser. Grekland har i stort sett saknat statliga nödhjälpsanordningar. Den privata välgörenheten och den hjälp landet fått utifrån ha, även om hungerspöket hållits på avstånd, ej förmått råda bot på det sociala elände, som skapats genom kriget och ockupationen med dess desorganisation av förvaltningen och landets ekonomiska liv. Det förtvivlade tillståndet har naturligtvis nu ytterligare förvärrats genom inbördeskriget. Överbefolkningen inom jordbruket och de grekiska kapitalisternas ovillighet att investera sitt kapital även i det egna landet höra också till de förhållanden, som göra en omläggning av Greklands ekonomiska och sociala liv till en ofrånkomlig nödvändighet, om en stadigvarande förbättring skall

kunna påräknas. Det var sådana omständigheter den svenska delegationen till 1947 års generalförsamling tog sikte på, då den krävde en undersökning också av de inre förhållandena i Grekland. Det blir omöjligt för det grekiska folket att i längden uthärda det nuvarande tillståndet. Det vore ej något att förvåna sig över, om det komme att föredra fred på vilka villkor som helst framför ett sådant tillstånd. Slutet kan bli en fullkomlig ekonomisk och moralisk kollaps ungefär som i Kina. Här liksom där kan detta få oöverskådliga världspolitiska konsekvenser. Grekland utgör nu ett slagfält för de stridande stormakternas intressen. För dessa är emellertid Grekland fullkomligt avgörande i fråga om hela det politiska läget i Europa och främst i Medelhavsområdet samt inte minst för det nya strategiska försvars- och uppmarschläget för Storbritannien. Också av denna grund är situationen i Grekland så riskabel, att man icke längre borde kunna låta det nuvarande läget i Grekland fortsätta med den hopplösa och ohyggliga påfrestningen av inbördeskriget. Det grekiska folket kan som sagt icke i det oändliga stå ut med detta. Icke ens ur synpunkten av stormakternas egna intressen borde man därför låta förhållandena fortsätta att löpa på detta sätt. Resultatet blir inte bara ohyggligt ur mänskliga synpunkter utan också som sagt ödesdigert av världspolitiska skäl. När F. N. i ett sådant läge inskränker sig till att rösta igenom de vanliga frasrika och tomma resolutionerna, som inte leda till någonting, så är det ett skrämmande exempel på organisationens nuvarande ineffektivitet.

Ungern under 1948. Året 1948 medförde avgörande händelser i det politiska livet i Ungern. Kommunistiska partiet, som alltsedan slutet på kriget velat undanröja det ungerska folkets misstro och med stor omtanke försökt få allt bredare kretsar att tro, att dess politiska program skulle bestå i upprättandet av ett demokratiskt Ungern, — detta parti lade av masken, uppenbarligen vid av Moskva fastställd tidpunkt, samt grep i början av året ensamt makten efter ett långt, grundligt undermineringsarbete.

I detta sammanhang är det nödvändigt att i korthet beskriva händelserna under de föregående åren och Kommunistiska partiets baksluga taktik under dessa år.

Såsom numera otvetydigt kan fastställas, har Kommunistiska partiet strax efter krigets slut placerat sina hemliga agenter i vart och ett av de tre övriga koalitionspartierna med uppgift, att de vid ett senare tillfälle skulle övertaga vederbörande partis högsta ledning. Kommunistiska partiet hade tydligen för avsikt att inifrån söndra de tre andra koalitionspartierna, eftersom det ej kunde hysa något som helst hopp om att på grund av demokratiska val uppnå sina mål. Vid valen år 1945 erhöles ju kommunisterna blott omkring 12 % av rösterna. Således stod året 1947 i tecknet av kampen mot det största partiet, Småbrukarpartiet; de väsentliga händelserna i denna kamp voro sammansvärjningsmålet mot konseljpresidenten och hans medarbetare, vilka tillhörde Småbrukarpartiet, avlägsnandet av Småbrukarpartiets verkliga ledare från det politiska livet och det faktum

att småbrukarledarna begåvo sig utomlands. Samtidigt övertogo de hemliga kommunistiska agenterna (statråden Dobi, Ortulay och Mihályffy, borgmästare Bognár) ledningen av Småbrukarpartiets kvarblivna organisationer.

På sommaren 1947 befann sig Småbrukarpartiets ledning redan i händerna på kommunisterna. Valen på hösten riktades mot Kommunistiska partiets som farligast ansedda motståndare, nämligen Socialdemokratiska partiet. Trots bedrägerier (blå lappar) och terror kunde kommunisterna ej uppnå mer än 22 %. Vad de däremot uppnådde var, att Socialdemokratiska partiet, enligt det kommunistiska inrikesministeriet, trots sina 1,5 miljoner medlemmar ej kunde uppvisa mera än 15 % av rösterna. För att kunna undanröja oppositionen, och för att kommunisterna skulle kunna överta den oinskränkta makten, framförde Rákosi strax efter höstvalen tanken på sammanslagning av de Socialdemokratiska och Kommunistiska partierna, en tanke som utlöste det skarpaste motstånd från socialdemokratisk sida.

Men även de i det Socialdemokratiska partiet placerade kommunisterna arbetade bra. Dessa »socialdemokrater» fattade under de första dagarna av år 1948 ett beslut om en politik, som motsvarade Kommunistiska partiets. Men eftersom motståndet varit alldeles för stort, kallades Socialdemokratiska partiets centralsekreterare, Szakasits, till Moskva. Fastän han ända till dess framhåvt, att »sammanslagning ej kommer i fråga», förklarade han vid sin hemkomst, att »sammanslutningen av de båda arbetarpartierna är en historisk nödvändighet!» Sammanslagningen genomfördes i mars månad 1948, och Szakasits upphöjdes, tydligen såsom uttryck för uppskattningen av denna hans »merit», några månader senare till statspresident och efterträdare av den plötsligt undanträngde Tildy.

Samtidigt med sammanslagningen började den kommunistiska terrorn i syfte att framtvunga anslutning till partiet. Vägran betydde förlust av arbete och livsuppehälle. Tiotusentals människor förlorade sitt levebröd, och dagligen ökade antalet av de till Kommunistiska partiet tvångsanslutna med tiotusenden.

Sedan man gripit den absoluta makten, satte Kommunistiska partiet igång med att genomföra det av Moskva föreskrivna programmet. Ändamålet var tydligen att först förverkliga den östliga »folkdemokratin», och sedan »mönsterstaten», d. v. s. Sovjetunionens sociala och politiska system.

Sålunda förstatligades industrin i april månad 1948 utan någon som helst kompensation. Kommunisterna kallade detta för »storindustrins» förstatligande, faktum är emellertid att helt små företag (20 arbetare) förstatligades redan då, och förstatligandena fortsatte sedan under hela årets lopp.

Redan på våren sattes kampen för »kommunistisk uppfostran» igång. Den fördes efter två linjer. För det första fingo de till partiet tvångsanslutna genomgå en ständig och i allt snabbare takt genomförd »skolning» (seminarier), som ingen kunde undvika. Var och en tvingades att genom prov i ämnena för de efter arbetets slut pågående

obligatoriska seminarierna lämna vittnesbörd om sin pålitlighet som kommunist och om sin stalinsk-leninska tro och bildning. För det andra började numera en skoningslös kamp mot kyrkorna, som syftade till att komma över de kyrkliga skolorna, vilka skulle omdanas till grundseminarier för fostran av en ny kommunistisk generation. Ledarna för kyrkorna voro på det klara med detta och bjödo hårt motstånd. Den katolska kyrkan var ej alls benägen att förhandla om skolornas förstatligande. Detta förklarar den obönhörliga kampen mot denna kyrka, en kamp som medför dagliga häktningar av präster. Kommunisternas kamp mot ledarna för de calvinistiska och lutherska kyrkorna var lättare, eftersom det här var fråga om nationella kyrkor. Det behövdes ej mera än att med uppdiktade anklagelser sätta igång en kampanj mot de karaktärsfulla ledarna (t. ex. rättegångarna mot biskop Ordass, kyrkofullmäktige Radvánszky) samt, efter att dessa satts i fängelse, ersätta dem med kommunist sympatisörer, som med glädje underkastade sig den kommunistiska statsmaktens befallningar. Förstatligandet av skolorna blev i somras »lag», vartill det kommunistiska parlamentet sade ja och amen.

På det ekonomiska området blev det, efter industrins, handelns tur. Upprättandet av s. k. kooperativa förbund var tillräckligt. Dessa voro i verkligheten Kommunistiska partiets näringsorganisationer, vilka åtnjoto skatteförmåner, bättre varutillförsel och rätt att hålla öppet längre än andra affärer; privathandeln var därmed avskaffad.

Enligt Moskvas tidtabell blev redan i juli månad ett svårare problem, nämligen jordegendomens, aktuellt. Rakosi förklarade, att de s. k. kulakerna (bönder som ägde 5—20 Joch [1 Joch = 57,5 ar]) utgjorde den kommunistiska statens verkliga fiender, som måste ruineras och fråntagas jorden. Den ena anledningen till denna åtgärd var, att bönderna, som levde på landet, voro fullkomligt fria från den kommunistiska smittan, eftersom bönderna ej äro något »revolutionärt element». Den andra anledningen var, att ordern från Moskva gick ut på att enligt ryskt mönster åstadkomma kolchoser, eftersom staten måste äga jorden.

Övertagandet av den offentliga administrationen och avlägsnandet av icke-kommunister från deras befattningar pågick systematiskt. Det började i januari med Försvarsdepartementet, där 130 tjänstemän avskedades. I juni, då agrarfrågan togs upp på dagordningen, blev »utrensningen» aktuell i Jordbruksdepartementet, vars chefer och tjänstemän vägrade åtaga sig genomförandet av det kommunistiska agrarprogrammet. En del av dem sattes på grund av en uppdiktad anklagelse om sabotage i fängelse (180 avskedanden, 54 fängelsestraff). Samma systematiska utrensning pågick i alla andra ämbetsverk, så att antalet under år 1948 avskedade offentliga tjänstemän kan uppskattas till 10,000. Deras befattningar — och därmed naturligtvis samtliga ledande poster — besattes med pålitliga kommunister.

På sommaren trädde statspresident Tildy tillbaka. För att framtvunga hans avgång begagnades ett »högfärräderi- och spionagemål» mot Tildys måg, f. d. ministern i Kairo, Csornoky. Denne, som var en

av Småbrukarpartiets grundare och ledare, hängdes. Tildy kunde således efterträdas av Szakasits.

Utan att redovisa för den stora mängden av kommunisterna nästan dagligen publicerade s. k. högförräderi-, sammansvärjnings-, spionage- och ekonomiska mål, som varje gång syftade till att undanröja någon som ej ville underkasta sig systemet, kan enbart omnämnas fallet Maort. Förstatligandet av detta amerikanska oljebolag såsom varande utländskt intresse kunde ej komma i fråga. Därför häktades samtliga bolagets tjänstemän och ingenjörer för »sabotage», varpå bolaget förstatligades. Uppenbarligen var förvärvandet av den ur militär synpunkt viktiga oljan den verkliga anledningen.

Alltsedan sommarmånaderna har krigets psykiska och fysiska förberedelser varit kommunisternas viktigaste programpunkt. Bortsett från att nya kaserner byggdes och utrustades i snabb takt, drogs även civilbefolkningen i allt större utsträckning in i någon form av militär utbildning. Scoutrörelsen, såsom en internationell rörelse, som stod under »ledning av imperialisterna i väster», upplöstes och ersattes av en militär ungdomsorganisation i kommunistisk anda (pionjärrörelsen), i vilken medlemskapet är obligatoriskt redan för sexåriga barn. Under namnet »Frihetskämparnas förbund» grundades en militär organisation för sådana personer, som gjort militärtjänst under kriget. Utåt verkar detta förbund såsom en massorganisation inom idrotten. Medlemmarna äro försedda med uniform. Eftersom förbundet utgöres av snabbbrörliga förband användes det även såsom statsmaktens organ. För övrigt öppnades militärskolorna för de stora massorna, för att »den nya demokratiska folkarmén» skulle erhålla många officerare och underofficerare och för att de militära kadrenas snabbt skulle kunna fyllas. Därtill kommer den psykiska förberedelsen till kriget, vars medel äro radion, dagspressen, filmer, pjäser och militära fester (i augusti månad 1948 hölls en s. k. militärvecka, vars mening var att göra armén och militärtjänsten populära), vilka alla sprida denna anda.

Under de sista månaderna 1948 uppskattades antalet personer, som flydde till Österrike, till 150—200 dagligen. Bland dessa förekomma allt flera arbetare, hantverkare och bönder, som tillsammans med sina familjer fly undan sovjetregimen.

Under julhelgen häktade den politiska polisen kardinal Mindszenty. Ingen dylik häktning har förut förekommit i Ungerns historia. De tillsammans med honom häktade kyrkomännen tvingas med hjälp av de välkända sovjetiska metoderna att »bekänna».

Under de sista dagarna av år 1948 upphörde varje individuellt eller organiserat motstånd i Ungern, som kan förhindra eller fördröja landets totala bolsjevisering.

»Old Joe Stalin.» När den kommunistiska propagandan mot västmakterna, vilken numera utgör ett permanent inslag i det kalla kriget, har varit alldeles särskilt hänsynslös och våldsam, händer det alltsomoftast att en amerikansk journalist kallas till Moskva för att

få mottaga och sprida ett fredsbudskap från marskalk Stalin. Så skedde också för någon tid sedan, då Stalin förklarade sig redo att möta president Truman för att diskutera föreliggande meningsskiljaktigheter. Truman förklarade strax, att han skulle bli mycket glad att få träffa Stalin i Washington, när det passade marskalken; denne svarade genom en tjänstvillig telegrambyrå, att läkarna tyvärr inte tilläto honom att resa till Washington, men att han skulle bli glad att få träffa presidenten var som helst inom Sovjets inflytelsesfär. Denna numera en smula utspelade komedi har väckt mindre intresse som någon sorts förment fredstrevare än som ett led i Sovjets diplomatiska taktik, och som sådant har detta något komiska intermezzo blivit föremål för en hel del diskussion angående dess verkliga innebörd. Den kommunistiska propagandan i F. N., dess medel och syften ha behandlats i Svensk Tidskrifts januarihäfte. De kunna utan svårighet genomskådas. Det är en annan sida av Stalins senaste inbjudan till Truman, som framkallat mera intresse och diskussion. I juni 1948 förklarade president Truman i ett tal i Eugene, Oregon: »I like old Joe Stalin; he is a good fellow» och fortsatte, att det var politbyrån, som inte ville tillåta några överenskommelser. Uttalandet väckte på sin tid ett något misstroget uppseende. Man erinrade sig liknande naivt godtrogna uttryck för förhoppningen att sovjetledarna måste vara förståndigare och mänskligare än vad de syntes vara och att nationernas ledare nog skulle kunna bli överens, om de bara kunde komma tillsammans till vänskapliga, informella samtal och därigenom till mänsklighetens fromma och folkens bättnad skingra all otrevlig och onödigt ömsesidig misstro. Ett uttryck för denna uppfattning var Trumans lyckligen avstyrda plan att mitt under Berlin-krisen skicka medlemmen av Högsta domstolen Vinson till Moskva som personlig emissarie för att inleda direkta förhandlingar med Stalin. Liknande uttalanden av Truman följde efter presidentvalet. Bakom allt detta ligger en gammal anglosaxisk misstro till den reguljära diplomaten och tro på bättre positiva resultat, om regeringscheferna gå förbi denna och komma i personlig kontakt med varandra, antingen direkt genom förtroliga samtal eller genom speciella emissarier. Den inställningen synes alltjämt fortleva, oaktat de avskräckande resultaten av Chamberlains förtroliga samtal i Berchtesgaden och Roosevelts i Yalta. Trumans och andras uttalanden om Stalins innerst inne förhärskande välvilja: »Yes, we can trust Russia!» (ambassadör Davis) som endast hindras att komma till uttryck av en illasinnad omgivning, särskilt i politbyrån, ha framkallat försök att konstatera den verkliga åskådning, som ligger till grund för Stalins understundom gåtfulla och motsägelsefulla uppträdande. En av de mest omsorgsfulla och kunnigaste av dessa analyser finns publicerad i årets januarihäfte av tidskriften Foreign Affairs under rubriken »Stalin on Revolution» och är undertecknad av pseudonymen Historicus, bakom vilken lär döljas en av State Departments mest framstående experter på Ryssland.

Den tillbakavisar på det mest övertygande sätt herrar Trumans och Davis' syn på Stalin. Den framhåller, att det rysk-kommunistiska

handlandet i själva verket grundar sig på rent teoretiska utgångspunkter i en utsträckning som kan förefalla otrolig ur västeuropeisk åskådning, men som icke desto mindre är ett faktum att räkna med och som medför, att kunskap om dessa teorier gör en bedömning av den kommunistiska politikens motiv och förutsättningar på ett helt annat sätt möjlig än vad fallet är med den brist på kunskap om och förtrogenhet med de tråkiga och svårlästa kommunistiska kanoniska skrifterna, vilken är förhärskande i västerlandet. Historicus visar efter ett ingående studium av Stalins skrifter, att Stalin obrottsligt har vidhållit tvenne teser, vilka han ärvt från Lenin: det ena att klasskampen mellan proletärer och kapitalister aldrig kan lösas genom någon sorts kompromiss eller fredlig utveckling utan endast genom våldsam revolution; det andra att sådana revolutioner icke kunna äga rum var för sig i skilda länder utan endast inom det imperialistiska världsekonomiska systemet i dess helhet, varför den ofrånkomliga världsomfattande klasskampen kommer att ta sig uttryck också i kamp mellan kapitalistiska och proletäriska statsregeringar — till de förra räknas givetvis alla icke-kommunistiska — och Stalin citerar här Lenin: »ett lands segrande proletariat bör, efter att ha organiserat sin egen socialistiska produktion, resa sig mot den övriga kapitalistiska världen, attrahera de förtryckta klasserna i andra länder, åstadkomma uppror i dessa länder mot kapitalisterna, om så visar sig nödvändigt inskrida även med väpnad makt mot de exploaterande klasserna och deras regeringar». För Stalin som tror helt på dessa satsers sanning kunna relationerna mellan Sovjetunionen under hans ledning och Väst-Europa aldrig bli annat än på sin höjd ett vapenstillestånd; och det finns sannerligen ingen anledning att vänta sig några plötsliga omvändelser i en inställning som han utformat på det grundligaste i detalj och i full trosvisshet under mer än trettio år. Detta behöver inte betyda att krig är oundvikligt och att en balans mellan stormakterna alltid är omöjlig att uppnå. Vid sidan av denna teoretiska trosvisshet på vad han kallar de »objektiva» krafter, som obönhörligt bestämma den allmänna strukturen hos den historiska utvecklingen kommer hos Stalin en realism, en hänsyn till verklighetens möjligheter och risker, som visar sig bl. a. i att Stalin understryker att den oundvikliga klasskampen mellan de proletära och de kapitalistiska staterna visar ständigt återkommande perioder av ebb och flod, som det är en skyldighet för revolutionens förkämpar att noga iakttaga för att på mest effektivt sätt kunna medverka i denna utveckling. Stalin har visat sig som en mästare häri, när det gällt att begagna motståndarnas okunnighet, splittring, tveksamhet och godtrogenhet; hans tro på sin teori kommer honom ej heller att ta risker, när motståndet förefaller alltför starkt. Härav kunna också lärorika slutsatser dragas av erfarenheterna från »old Joe Stalins» teori och praktik, men de komma otvivelaktigt till andra resultat än önsketänkandet från Yalta och Eugene, Oregon.

Konsumtion eller investeringar. Den engelske finansministern sir Stafford Cripps har i ett uppmärksammat tal i anledning av ett fyllnadsval till parlamentet i en av de fattigaste valkretsarna sagt sina meningsfränder, att familjernas behov och bekvämlighet komma sist i raden av vad som skall tillgodoses. Först kommer exporten och därefter industriens investeringar. Han tillade, att det inte fick bli någon onödig inblandning i exportens kapitalistiska produktionssätt, och att den privata industrien skulle lämnas allt det stöd och den stimulans den rimligen kunde ges. Tidskriften *Economist* fogar härtill kommentaren, att finansministern inte nödvändigtvis bortser från valutsikterna, utan att han själv ser en särskild varelse i ärlighet och realism. Det brittiska arbetarpartiets program och politik följer nämligen diametralt motsatta linjer, — högre löner, social välfärd och socialisering.

I årets första nummer av *Svensk Tidskrift* togs frågan om gränsen för inkomststegringarna upp till diskussion. Det ständiga trycket på ökad konsumtion, som blir följden av dessa, har hittills lett till penningvärdeförsämring, exportminskning och kapitalförbrukning. De offentliggjorda planer och beräkningar, som riktat uppmärksamheten på framtiden, visa trots detta på ökade anspråk för konsumtionsändamål. För att emellertid skaffa varor utifrån genom import behövas större exportinkomster och för att få fram en ökad produktion av export- och hemmamarknadsvaror fordras större investeringar. Utsikterna att öka de förra förefalla för dagen föga lysande. Säljaremarknaden håller på att förvandlas till köpemarknad ute i världen. Redan ha betydande prissänkningar för våra viktigaste exportvaror genomförts, och möjligheterna att tjäna in dollar bedömas pessimistiskt. I princip äro alla eniga om, att vi måste exportera, men i praktiken är detta inte nu med sjunkande priser och stigande kostnader lika lätt som för något år sedan. Såväl ur exportens som hemmamarknadsproduktionens synpunkt framstå ökade kapitalinvesteringar som enda praktiskt framkomliga väg, hur svår den än må synas att beträda.

Regeringens stabiliseringspolitik kännetecknas emellertid för närvarande av ansträngningar att hålla uppe konsumtionen och att inskränka investeringarna. Inom den begränsade summan av dessa söker man dessutom genom kreditreglerande åtgärder tillföra de s. k. allmännyttiga konsumtionskapitalvarorna så stor andel som möjligt. På så sätt blir det så mycket mindre över för produktivitetshöjande industriinvesteringar, — ett industrialismens ålderdomssymptom, för att återge ett utmärkt uttryck av en högtstående ämbetsman.

Om investeringarna skola hållas uppe, måste en tillräcklig och betydligt större andel än för närvarande av landets tillgängliga reala resurser utnyttjas för detta ändamål. Detta kan inte ske genom bokföringsåtgärder av olika slag t. ex. avsättning av pengar till investeringsfonder för framtida bruk, genom s. k. sterilisering av bolagsvinster, genom ned- och avskrivningar i böckerna av lager och andra tillgångar, genom konjunkturutmjättningsfonder och allt vad det nu heter. Detta är viktigt även det, men vad det gäller, är att nå fram

till mer arbete och mera resurser för kapitalinvesteringar och mindre för omedelbar konsumtion. Inte heller når man detta resultat med tvångssparande genom s. k. överbalansering av budgeten, som inte betyder någonting annat än att staten betalar sina investeringar med skatteinkomster i stället för lån, — vilket endast är en form av s. k. självfinansiering.

En tillräcklig kapitalbildning kan endast nås genom ett enskilt och i verklig mening frivilligt sparande, som i sig innebär en av fri vilja gjord inskränkning i den egna konsumtionen. Ökade investeringar och minskad konsumtion kan i vårt land inte nås på annan väg än frivillighetens. Med tvång kan det genomföras endast till priset av sådana umbäranden, som ingen ansvarskännande människa i detta land vill vara med om. Men av de ledande kan begäras, att de träda i spetsen för upplysning om vad som krävs och vidtaga de stimulerande åtgärder, som stå i deras makt att genomföra. Läget kräver mer arbete och mindre konsumtion. Den nuvarande politiken går ut på mer konsumtion och mindre arbete. Sir Stafford Cripps har visat vägen i sitt tal, även om han inte förmått lika mycket i den praktiska politiken, när han fordrat prioritet för exporten och industriens investeringar och flyttat konsumtionen till sista plats.

1948 års kyrkomöte. Arbetet vid 1948 års kyrkomöte var till största delen ägnat åt praktiska frågor, särskilt organisatoriska och ekonomiska. Den viktigaste frågan gällde förslaget till ny kyrkomötesförordning, vilket bl. a. innefattade förslag om ändrade grunder för kyrkomötets sammansättning. Den sedan kyrkomötets tillkomst tillämpade principen, att präster och lekmän skola vara företrädda till lika antal försvinner enligt det nu av kyrkomötet för dess del antagna förslaget. Kyrkomötets ombudsantal höjes från nuvarande 60 till 100, varav 43 präster och 57 lekmän. Proportionen mellan präster och lekmän blir alltså ungefär 3:4, och denna proportion skall nu genomföras även i mötets nämnder och utskott. Lekmännens växande aktivitet inom kyrkan har sålunda motiverat en vidgning av deras representation. »Tanken på folkkyrkan har vuxit sig allt starkare.» När lekmännen sålunda bli majoritet inom kyrkomötet kommer, åtminstone teoretiskt sett, skyddet för de prästerliga privilegierna att bli något försvagat. Enligt biskop Rodhe innebär förändringen, att eftersom kyrkomötet består icke av prästerskapets utan av svenska kyrkans ombud, ha prästerskapets privilegier formellt övergått från att vara prästerskapets till att vara kyrkans.

Vid valen av lekmannaombud skall varje stift bilda en valkrets. Ombuden väljas av elektorerna, för vilkas val kretsarna indelas i valdistrikt. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle valdistrikten omfatta minst 5,000 invånare, vilket kyrkomötet efter utskottsreservation nedsatte till 2,000 invånare. Härigenom kommer i en mängd fall sammanslagning av församlingar till valdistrikt att undvikas och alltså kyrkans primära enheter, församlingarna, att i ökad utsträckning bli egna valdistrikt. Består distriktet av en församling, väljas elektorerna

av kyrkofullmäktige eller, där sådana ej finnas, på kyrkostämman i församlingen. I distrikt, som består av två eller flera församlingar, väljas elektorerna av särskilda delegerade, utsedda församlingsvis. Antalet delegerade för varje församling är beroende av dess folkmängd. Den föreslagna valproceduren med flera indirekta val kan medföra val av kyrkomötets ombud, som intaga en främmande, kanske fientlig inställning till kyrkan. Denna konsekvens ansåg dock kyrkomötet måste tagas; »den rätta vägen är alltså, att kyrkan utan räddhåga drager in allt flera i allt flertalet, i tro på att detta ansvar fostrar» (Biskop Björkquist).

Kyrkomötet hade vidare att behandla ett prästlöneförslag, vilket bygger på statstjänstemännens avlöningssystem och jämför de olika prästerliga befattningshavarna med vissa grupper av läroverkslärare: domprost med rektor, kyrkoherde med lektor och komminister med läroverksadjunkt. Mötet uttalade sig också för en pensionsålder i överensstämmelse med domarkårens, d. v. s. med rätt till avgång vid 65 och skyldighet därtill vid 67 år samt viss möjlighet att kvarstå i tjänst till 70 år.

Ett tredje förslag från Kungl. Maj:t om en radikal beskärning av det nuvarande kollektbeståndet ansåg sig kyrkomötet icke kunna biträda.

Även motionerna sysslade mest med mera yttre, praktiska ärenden. De framstötter, som gjordes rörande kyrkans böcker och gudstjänstordningen, avvisades till största delen. Det är ju också naturligt, att man efter 1930-talets livliga reformarbete, avslutat för kyrkomötets del 1941 med den nya handboken, nu önskat en paus. Vad som nu beslöts i hithörande ärenden var i första hand en underdånig framställning om åtgärder för en varsam pedagogisk tolkning av Luthers lilla katekes. Motionären hade härvid främst i sikte katekesens uppgift som underlag för konfirmationsundervisningen. Vidare beslöt kyrkomötet att anhålla hos Kungl. Maj:t, att frågan om nya introitusmelodier måtte upptas till behandling i samband med utarbetandet av det bihang till kyrkohandboken, varom mötet tidigare uttalat önskemål. Domprosten Hylanders m. fl. motion om rätt för präst att använda korstecken vid dop och högtidlig välsignelseönskan över församlingen avvisades. Beredningsutskottet betonade, att korstecknet i och för sig är »en skön och meningsfylld symbol och icke något speciellt romerskt». Helt säkert invercade dock på kyrkomötesmedlemmarnas ställning till frågan den instinktiva motvilja mot denna åtbörd, som man ofta möter och som nog har sin rot just i föreställningen om korstecknet som ett speciellt romerskt bruk.

Ett par beslut av kyrkomötet avsågo ökade tillfällen för kyrkan att utföra sin kallelse. Sålunda hemställde mötet om inrättande av studentprästbefattningar vid Uppsala universitet och Stockholms högskolor och om anställande av högst tre stiftsadjunkter med uppgift att verka bland friluftsfolket och idrottsfolket. Därtill beslöts en framställning om utredning angående beredande av erforderlig tid för konfirmationsundervisningen inom de församlingar, där denna måste äga rum parallellt med skolans undervisning. Frågan om anställande av

en kvinnlig ungdomssekreterare inom varje stift avböjdes däremot av mötet, som visserligen underströk frågans vikt men hänvisade till att den snart komme före i ett större sammanhang, nämligen i samband med det stora frågekomplexet rörande kvinnas arbetsuppgifter i allmänhet inom den kyrkliga verksamheten. Mötet anhöll om inrättande av ett organ för svenska kyrkans mellanfolkliga arbete, förslagsvis kallat Svenska kyrkans utrikesnämnd.

Vidare bifölls en motion om framställning om en instruktion angående prästs ämbetsplikt i anledning av den nyligen genomförda omgestaltningen av lagstiftningen om straff för ämbetsbrott av präst. Kyrkomötet beslöt också hemställa om omedelbart återupptagande av det 1939 avbrutna utredningsarbetet beträffande kodifiering av vad som enligt lagstiftning efter år 1686 bör gälla såsom kyrkolag — ett beslut av synnerlig vikt.

Ehuru 1948 års kyrkomöte icke i och för sig kan räknas till de märkligare eller tagit för kyrkan särskilt betydelsefulla initiativ, så torde det dock komma att få en märkesplats i kyrkomötenas historia. Sannolikt blir det nämligen, att börja med, det sista mötet med hittillsvarande sammansättning. En ny arbetsordning är nu också att motse i samband härmed, präglad bl. a. av det förhållandet, att den hittills strikt genomförda jämvikten i antal mellan präster och lek-män upphört. Vidare torde hädanefter en ny institution komma att träda i funktion, till vilken stora förväntningar knutits, nämligen en kyrkomötets utredningsnämnd, vilken skall mellan kyrkomötena förbereda frågor, som av kyrkomötet hänvisats till dess behandling.

